

Állami, regionális, helyi szintű ifjúsági feladatok, intézményrendszer

I. Félmúlt és jelen

A '90-es évek óta folyamatosan változik az ifjúságpolitika intézményi, állami igazgatási háttere, az ifjúsági ügyekért felelős kormányzati szereplő személye, kompetenciája, súlya a kormányzaton belül. Ez a folyamat negatív irányba mutat, és jelentős hatással bír az országos és regionális operatív szereplőkre, valamint a helyi szereplőkre. A Mobilitás folyamatos átszervezésén és a helyi önkormányzatok esetleges intenzitását és minőségű munkáján lehet leginkább lemérni ennek hatását.

Évről évre csökkenő mértéket mutat az állam által biztosított ifjúságpolitikai feladatokra fordítható források mértéke. Ezt nem válthatják ki az európai uniós támogatások, hiszen ezek fejlesztéseket finanszíroznak, és nem a napi működéshez nyújtanak segítséget.

Az elmúlt mintegy tíz évben több kísérlet történt az ifjúsági törvény megalkotására, elfogadtatására – sikertelenül. Keretet, iránymutatást jelenthet mind az állami mind a helyi szereplők számára a készülő ifjúsági stratégia. Ez azonban nem helyettesítheti a hiányzó jogszabályok megalkotását.

II. 2006–2007

2006 óta az ifjúságpolitika országos politikában betöltött súlya folyamatosan csökken. Jelzi ezt az intézményrendszer zsugorodása, a hazai források hihetetlen mértékű apadása és a rendezetlen jogi háttér.

2007-ben több olyan szakmai folyamat is elindult, amelyek bizakodásra adhatnak okot. Megkezdődött a szakmai sztenderdek kialakítása,

törekvések vannak az egységes (magyar) ifjúsági szaknyelv kialakítására, hiánypótló szakkönyvek jelennek meg 2008-ban, működik az ifjúságsegítői és ifjúsági szakértői képzés. Azonban a bizonytalan költségvetési háttér miatt nem megoldott a képzett szakemberek foglalkoztatása – holott igény lenne rá.

A biztató folyamatok továbbvitele, sikere nem képzelhető el a megfelelő jogszabályi háttér megteremtése, a szükséges források feladatokhoz rendelése, valamint az ifjúságpolitika különböző szereplőinek együttműködése nélkül.

Az alábbiakban szintenként (állami, regionális, helyi) tekintjük végig az ifjúsági intézményrendszer és feladatok közelmúltját, majd válaszkeppen ezekre ajánlásokat fogalmazunk meg.

Országos intézményrendszer, feladatok

Szociális és Munkaügyi Minisztérium, Esélyegyenlőségi Főosztály, Gyermek és Ifjúsági Osztály

Az ifjúsági ügyekért felelős minisztérium átalakulásának lehettünk szemtanúi az elmúlt években. Nem csak a minisztérium vezetőjének személyében történt változás, a belső szerkezet változása az ifjúsági feladatellátást is érintette. Míg korábban önálló főosztályi keretek között működött az ifjúságügy, mára az Esélyegyenlőségi Főosztályhoz betagolva, Gyermek és Ifjúsági Osztály néven végzi munkájukat az a maroknyi csapat, amelyik a minisztérium ifjúságpolitikai feladatainak megvalósításán tevékenykedik.

Mobilitás Országos Ifjúsági Szolgálat (MOISZ)

A Szociális és Munkaügyi Minisztérium 2006 végén megszüntette a Mobilitást, mint költség-

vetési intézményt. Az Európai Fejlesztési Igazgatóság és a Regionális Fejlesztési Igazgatóság a továbbiakban a minisztérium intézménye, a Foglalkoztatási és Szociális Hivatal részjogkörű költségvetési egységeként Mobilitás Országos Ifjúsági Szolgálat (MOISZ) néven.

Tevékenységeiben a legfontosabb változást jelentette a pályázatkezelési feladatok átadása az ESZA Kht. számára, minek következtében a Mobilitás immár minden erőforrását a szakmai fejlesztési tevékenységekre koncentrálhatja. Az intézmény az alábbiak szerint határozta meg 2007-től 2009-ig szóló stratégiáját:

1. Ifjúsági munka szakmai fejlesztése

Célcsoportok: ifjúsági segítők, „referensek” (települési, megyei koordinációt végző szakember), ifjúsági szervezetek, más kapcsolódó szakterületek szakemberei

a.) Az ifjúsági munka végzéséhez szükséges információ, tudás és kompetenciák összegyűjtése és közvetítése:

- Közoktatás → ifjúsági munka közötti együttműködések ápolása
- gyakorlati helyek biztosítása és felkutatása
- felsőoktatási képzések gondozása, segítése
- továbbképzés ifjúsági szakemberek számára
- kiadványok → információs felületek → rendszeres és szakmai kiadványok

b.) Az ifjúsági munkában résztvevő szakemberek munkájának támogatása

- foglalkoztatás elősegítése
- források felhasználásának segítése
- erőforrások eljuttatása vagy összekapcsolása

2. Fiatalok (13–29) demokratikus társadalmi részvételének elősegítése

a.) részvételi formák támogatása és elterjesztése

- önkéntesség elterjesztése (Ötlet, EVS...)
- civil szervezetek
- projektek megvalósításában támogatás YIA, GYIA, SZMM ifjúsági pályázatai, Europe for Citizens Program, UMFT ifjúsági célú programjai

b.) ifjúságpolitikák és stratégiák megszületésének támogatása

- tanácsadás
- kiadványok
- települési átvilágítás (az ifjúsági munkához szükséges feltételek vizsgálata)

c.) közösségi részvételhez szükséges kompetenciák és módszerek elterjesztése

- emberi jogok
- európai polgárság
- állampolgári nevelés
- ifjúsági munka és közoktatás közötti kapcsolat (formális/nemformális)

3. Az ifjúsági munka és módszertana (nem-formális pedagógia) társadalmi elismertetése

a.) minőségbiztosítás

- akkreditáció (ifjúsági képzések, projektek, szervezetek, szakemberek)
- MOISZ akkreditálása, legitimálása
- elismerési rendszerek kidolgozása és működtetése
- ifjúsági munka standardjainak kidolgozása

b.) hasznosulás kimutatása és bemutatása

- elemzések, beszámolók
- döntéshozók és döntéshozók felkészítése
- visszajelző rendszer a kormány felé
- szakmai munka népszerűsítése

A fenti stratégiai célok mentén a Szolgálat az alábbi éves munkatervi részcélokat határozta meg 2007. évre:

1. Ifjúsági munka szakmai fejlesztése

- Katalogizált tudástár előállítása (NIIDA)
- Ifjúsági munka szakmáztatása (Szakképzés)
- Ifjúsági munka foglalkoztatási és közoktatási kapcsolatainak elmélyítése (Munkaügyi központok, KompasZ)
- A hazai ifjúsági munka láthatóvá tétele nemzetközi és európai szinten (képzők, jó példák, aktív részvétel ET, EU)
- Ifjúsági szolgáltatások professzionizálása (minőségbiztosítás alapjai)
- Ifjúsági szervezetek és ifjúsági szolgáltatást nyújtó szervezetek professzionálissá tétele

(minőségi kritériumok, szolgáltatáscsomagok)

- MOISZ és az ifjúsági szakma professzionálissá tétele (belső képzések, szempontrendszerek kialakítása)
- Ifjúsági munkások professzionálissá tétele (továbbképzés, akkreditáció)

2. Fiatalok (13–29) demokratikus társadalmi részvételének elősegítése

Részvételi formák támogatása és elterjesztése:

- Önkéntesség elterjesztése, elismertetése (jogsabály, YouthPass, MobiPass)
- Fiatalok közösségeinek és (civil) szervezeteinek fejlesztése (szervezetfejlesztés, források)
- Érdekvédelmi formák megerősítése és újak létrehozásának elősegítése (módszertan, jó példák, források)

A közösségi részvételhez szükséges kompetenciák és módszerek:

- Attitűdformálás (alternatív tanulási lehetőségek, tapasztalati tanulás)
- Nem-formális pedagógiai módszerek alkalmazására való felkészítés (kiadványok, képzések)

Ifjúságpolitikák, stratégiák megszületésének támogatása:

- Ifjúságpolitikai tervezés megalapozottá tétele (kézikönyv, átvilágítás)
- Helyi szintű ifjúsági célú feladatvállalás serkentése (érzékenyítés)

3. Az ifjúsági munka és módszertana (nem-formális pedagógia) társadalmi elismertetése

- MOISZ ismertté és elismertté tétele (marketing, TCR, CSR)
- A fiatalok, mint „erőforrás” elismertté tétele (kampány, érzékenyítés)
- Szakmán belüli elismerési rendszer megteremtése (díjak, konferenciák, fórumok, akkreditáció)
- Az ifjúsági munka társadalmi megítélésének formálása és beágyazódásának elősegítése (marketing, bemutatás)

A tervezett szakmai folyamatok elindultak, igaz csak 2007 második felében, mivel ennyi idő-

be telt, míg a Mobilitás és regionális irodái újjászervezték magukat, különböző szabályzataikat hozzáigazították az új munkaszervezethez.

A Gyermek és Ifjúsági Alapprogram Tanácsa (GYIA)

Az Alapprogram a Szociális és Munkaügyi Minisztérium fejezeti kezelésű előirányzataként támogatja a gyermekek és a fiatalok programjait, szervezeteit, kezdeményezéseit. A gyermek- és ifjúságpolitikáért felelős miniszter a Gyermek és Ifjúsági Alapprogram, a Regionális Ifjúsági Tanácsok, valamint a Foglalkoztatási és Szociális Hivatal részjogkörű költségvetési egységeként működő Mobilitás Országos Ifjúsági Szolgálat összehangolt működésén keresztül valósítja meg a Kormány ifjúságpolitikai célkitűzéseit. A GYIA Tanács titkársági feladatait a *Mobilitás Országos Ifjúsági Szolgálat* látja el.

2007 óta az Alapprogram kezelő szerve az *ESZA Kht.* Másik jelentős változás a GYIA életében tagság összetétele, amely a Gyermek és Ifjúsági Konferenciát jelenti és az egyházakat érinti. A változások jelentőségét, hatásait a regionális ifjúsági tanácsokról szóló részben fejtjük ki részletesen.

EGT Finanszírozási Mechanizmus és a Norvég Finanszírozási Mechanizmus

Az ágazat számára jelentős lehetőség kínálkozott az EGT Finanszírozási Mechanizmus és a Norvég Finanszírozási Mechanizmus (Norvég Alap) meghirdetésével. Még a 2006-ot megelőző időszak kiemelkedő szakmapolitikai eredményeihez sorolható, hogy a Norvég Alap Gyermek és ifjúság kiemelt területének részévé vált (célterületként) az „integrált helyi ifjúsági információs és tanácsadó központok hálózatának fejlesztése, bővítése”.

A fejlesztéspolitikához kötődő tevékenységként, eredményként értelmezhető a Társadalmi Megújulás Operatív Program Akciótervének 5. prioritásában (a társadalmi befogadás, részvétel erősítése) megjelenő „gyermekek és fiatalok integrációs programjai” című intézkedés

(TÁMOP 5.2.5). Az ifjúsági komponens a ROP-okban való megjelenése nem egységes, s nem mindenhol értelmezhető.

Ifjúsági törvény – Nemzeti Ifjúsági Stratégia

Az előző években több próbálkozás is volt arra, hogy az Országgyűlés megalkossa az „ifjúsági törvényt”, azonban ezek a kísérletek sorra kudarcot vallottak, elakadtak. Elakadtak, többek között azért, mert az alapkérdésekben az Országgyűlés és/vagy a Kormány nem adott világos mandátumot az igazgatásnak és a tervezőknek. Jó minőségű, a politikumba beemelve is életképes szabályozási környezetet akkor lehet létrehozni, amikor előre meghatározott stratégiai mentén lehetséges a gondolkodás.

Erre a felismerésre építve 2007 szeptemberében a kormányzati munkamegosztásban az ifjúságügyért felelős minisztérium arra kért fel egy szakemberekből álló csoportot, hogy dolgozzák ki a Nemzeti Ifjúsági Stratégia vázlatát. A kormányzati megrendelés egy olyan dokumentum elkészítéséről szólt, amely az európai szakirodalomban meghatározott, annak megfelelő komplex megközelítésű, integrált ifjúságpolitikai keretrendszerben foglalja össze a teendőket.

Az időszak egyik kiemelkedő jelentőségű eredményeként könyvelhető el, hogy a Nemzeti Ifjúsági Stratégia szakértői változata elkészült és a minisztérium számára átadásra került, s ezzel megteremtődött a korábban hiányzó alapfeltétele az eredményes jogalkotási folyamat előkészítésének.

Az Ifjúságügy Szakértőinek Társasága

Ki kell térnünk annak a spontán és informális szerveződésnek a létrejöttére is, ami nem kevés szerepet játszott többek között a NIS létrejöttében. Az egyének önkéntes és szervezetektől független szabad szerveződése, az Ifjúsági Szakértők Társasága merőben új és szokatlan forma a magyar ifjúságpolitika szereplőinek palettáján. A szerveződés öndefiníciója szerint „mindazon, az ifjúságügyben szakértő személyek együttműködését kívánja létrehozni, akik az ifjúságügyet szakmának és nem politikai erőtérnek

fogják fel. A hálózatszerűen működő társaság nem szervezet, hanem egy laza, vezetés nélküli együttműködés, ahol minden teljesítmény az azt előállító tulajdona. Az együttműködésben valamennyi az ifjúságügyben, mint szakmában érintett, azt az eddigi tevékenységével bizonyító személy részt vehet.”

Fiatalok Lendületben Program (FLP)

Az Ifjúság 2000–2006 program lejártát követően a 2007-től 2013-ig futó program a *Fiatalok Lendületben* (Youth in Action) címet viseli. A program megszűntével a Nemzetközi Programok Tanácsa is megszűnt, helyét a Bíráló Bizottság vette át. Hét tagját a hét régió egy-egy szakembere képviseli (a RISZI-k ajánlása alapján), ezen kívül a Gyermek és Ifjúsági Konferencia delegálhatott egy tagot a testületbe.

A FLP célja a nemformális nevelési programok támogatása a fiatalok számára az alábbi elemekkel: Ifjúsági cserék, fiatalok kezdeményezései, demokrácia projektek, önkéntes szolgálat, szakmai fejlesztő projektek, fiatalok részvételét erősítő projektek. A program 2007. évi magyar költségvetése 2,4 millió euró (kb. 600 millió forint). Ez jelentős nagyságú forrás – különösen a GYIA-RIT kereteit tekintve –, ám ne feledjük, hogy ezek a projektek a külföldi partnerek bevonása miatt sokkal nagyobb összeget igényelnek, és a támogatás jelentős része elsősorban az étkezési, szállás és utazási költségeket fedezi.

Eurodesk hálózat

A Mobilitás átalakításának folyamata nem csak szervezetenként, hanem teljesítményében, működésében is érintette az Eurodesk szolgáltatást.

A hálózat gyakorlatilag érdemi koordináció és támogatás nélkül marad 2007-ben. A személycserékkel tarkított időszakban az Eurodesk nemzeti koordinációs feladatainak ellátására nem jutott megfelelő szakember és figyelem sem.

2007 második felére került kidolgozásra az új, 2008-ban bevezetni kívánt rendszer, ami esélyt jelent a hálózat felélesztésére. A koncepció legfontosabb elemei újdonságot jelentenek a korábbiakhoz képest. A Kormányprogramban ne-

vesített feladatként szereplő Nemzeti Ifjúsági Információs és Dokumentációs Adattár küldetése, hogy hozzájáruljon a magyar ifjúsági szektorban létrehozott értékek és tudás közkinccsé tételéhez és megőrzéséhez.

Nemzeti Ifjúsági Információs és Dokumentációs Adattár (NIIDA)

A Kormányprogramban feladatként szereplő Nemzeti Ifjúsági Információs és Dokumentációs Adattár küldetése, hogy hozzájáruljon a magyar ifjúsági szektorban létrehozott értékek és tudás közkinccsé tételéhez és megőrzéséhez. A NIIDA fontos eleme az ifjúsági munka, mint szakma minőségi fejlesztésének. Információszolgáltatási szempontból az NIIDA célul tűzte ki egy olyan felület létrehozását, mely ifjúsági területen aktív szakemberek, szervezetek és az ifjúsági kezdeményezések iránt érdeklődők számára nyújt segítséget szolgáltatások igénybevételéhez, közösségek megszervezéséhez, tanulmányaikhoz szükséges információk, adatok megjelenítésével. A fejlesztéshez szükséges humán és pénzügyi erőforrások csak részlegesen állnak rendelkezésre, így már a legelső, jellemzően technikai, technológiai szakasz is jóval lassabb ütemben zajlott, mint, ha optimális körülmények között valósulna meg a fejlesztés: a 2005-ben elindult folyamat 2007 végére teremtette meg az adattár technikai hátterét.

A tudástár célja, hogy a hazai ifjúsági szektorban létrehozott információk és tudás közkinccsé váljanak, az ifjúsági információ-szolgáltatás minősége fejlődjön, és a későbbiek során egymással egy felületen diskuráló, egymást támogató virtuális szakmai közösségek alakuljanak meg.

Az adattár feltöltése jelentős részben az ifjúsági szervezetek feladata. 2008 első felében nem volt olyan eszköz, amelynek segítségével jelentősen ösztönözni lehetett volna a szervezeteket, hogy töltsék fel a NIIDA-ba szervezetük, projektjeik leírását. A továbbiakban hatásos lehet a GYIA és a RIT pályázatokhoz kapcsolódóan ezt előnyként kezelni az elbírálás során.

Regionális intézményrendszer, regionális feladatok

A Mobilitás Országos Ifjúsági Szolgálat (MOISZ) regionális irodái, a RISZI-k

Az ország hét régiójában az ifjúsági feladatok ellátásáért felelős intézmények a Mobilitás Országos Ifjúsági Szolgálat (MOISZ) regionális irodái, a RISZI-k (Budapest, Győr, Veszprém, Pécs, Miskolc, Debrecen, Szeged központtal).

Az irodákban négy teljes és egy féllállású munkatárs dolgozik.

A 2/1999./IX.24/ ISM rendelet az alábbiakban határozza meg a regionális irodák által nyújtandó szolgáltatásokat jogi személyek és ifjúsági közösségek számára:

- kezdeményezi regionális fejlesztési programok, alprogramok indítását, közreműködik tervezésükben és megvalósításukban,
- közreműködik a Gyermek és Ifjúsági Alapprogramból támogatott, illetve felkérés alapján más projektek értékelésében, szakmai és pénzügyi ellenőrzésében,
- segíti az Európai Unió, az Európa Tanács és más nemzetközi szervezetek programfejlesztési és projekt-tervezési követelményeinek megismertetését és teljesítését,
- gyűjti és feldolgozza az ifjúságra vonatkozó regionális információkat, ennek érdekében kutatásokat, felméréseket kezdeményezhet, illetve támogathat,
- javaslatokat tesz a fiatalok részvételének fejlesztésére a helyi, a térségi, a regionális, a régiók közötti és az euro-regionális együttműködésekben,
- az erre a célra rendelkezésre álló pénzügyi keret terhére biztosítja a Regionális Ifjúsági Tanács működésének feltételeit, és ellátja a Regionális Ifjúsági Tanács működésével összefüggő feladatokat,
- felkérés alapján közreműködik az Alapprogramból támogatott, illetve más pályázatok értékelésében, szakmai és pénzügyi ellenőrzésében.

Az Iroda települések, ifjúsági szervezetek számára nyújtott szolgáltatásai:

- a) tanácsadást nyújt az önkormányzati ifjúsági programok, helyi és térségi programok tervezéséhez és megvalósításához,
- b) képzéseket szervez a regionális programok, a térségi és a helyi projektek eredményes megvalósítása érdekében, részt vesz az ifjúsági közösségek, illetve projektek vezetőinek, az ifjúságsegítő szakemberek képzésében, valamint önkormányzati tisztségviselők és köztisztviselők továbbképzésében,
- c) információkat szolgáltat az ifjúsággal kapcsolatos döntések megalapozásához,
- d) a rendelkezésére álló tárgyi-technikai feltételek használatának – külön szabályzatban meghatározottak szerinti – az ifjúsági közösségi kezdeményezések, programok megvalósításához történő biztosítása.

Az átalakulás óta a RISZI-k tevékenysége szervesen kapcsolódik a Mobilitáshoz.

Ez egyfelől előny, mivel az állami ifjúságpolitikai célok következesen véghezvihetőek. Másfelől ez a szoros együttműködés sok erőforrást köt le, és a régió településeire – különösen a fehér foltokra – kevesebb figyelem jut. Szükséges lenne megyei, kistérségi központok létrehozására. Felesleges újabb intézményeket létrehozni – a már működő ifjúsági szolgáltató szervezeteket kell megerősíteni (anyagilag és szakmailag), és a velük való együttműködést szabályozni feladatellátási szerződés keretében.

A RISZI-k feladata az önkormányzati tisztségviselők továbbképzése. Az említett tisztségviselők jelenleg nem részesülnek állami alapképzésben sem. A RISZI-k pedig egyelőre – módszertani segédanyagok híján – egy-egy egyéb képzés keretében foglalkoznak tisztségviselők képzésével. Ráadásul nem jellemző, hogy ezeken az alkalmakon tömegesen lennének jelen képviselők.

A köztisztviselők továbbképzése is a fentiekhez hasonló módon zajlik a régiókban. Amíg ennyire kevés az ifjúsági referensek száma, képzésük hatékonyabban valósulhat meg országos szinten.

Regionális ifjúsági munka

Annak ellenére, hogy 8 éve megtörtént az ifjúsági feladatok regionális lehatárolása, létrejöttek a hárommegyés szolgáltató intézmények, a mai napig nem alakultak ki, nem szervesültek regionális hálózatok, szerveződések és nem terjedtek el a hatásukban is regionalitást hordozó projektek.

A szervezeti átalakulás következtében a regionális ifjúsági szolgáltató irodák az elmúlt időszakban leginkább a korábbi RIT-es pályázatok dokumentációjának átadás-átvételével, az újbóli ön- és feladatdefinícióval serénykedtek, de foglalatostokdta még az új rendszerben felálló RIT-ek működésének beindításával is. Az ágazat szereplőinek türelmet kell mutatniuk a RISZI-k felé továbbra is, de eddig nem hozott áttörést működésükben, hatásukban az, hogy a korábban energiáik – általuk becsült – 90%-át lekötő pályázatkezelés a továbbiakban már nem feladatuk.

A regionalitás elmúlt időszaki legfájdalmasabb mulasztása vagy eredménytelensége az Új Magyarország Fejlesztési Terv Regionális Operatív Programjai kapcsán mutatkozik. A ROP-okban közel sem úgy és olyan súllyal szerepel az ifjúságpolitikai megközelítés, mint ahogy azt jogosan elvárhatnánk. Az Akciótervekben az ágazat fejlesztésére megfogalmazott intézkedések és az ezekhez rendelt források nem elégségesek az ifjúságpolitika, az ifjúsági szolgáltatások érdemi fejlesztéséhez, megújításához. Arról nem is beszélve, hogy jelentős különbségek mutatkoznak az egyes régiók Akcióterveinek ifjúságszakmai érzékenységében, érintettségében. Ez egyszerre mutatja meg az ágazat közigazgatási szereplőinek a központi tervezésben elfoglalt pozícióját, valamint a regionális tervezésben részt vevő ifjúsági intézményrendszer felkészültségében mutatkozó különbségeket.

Regionális ifjúsági tanácsok (RIT-ek)

A Gyermek és Ifjúsági Alap (GYIA) regionális döntéshozó szervei az ország hét régiójában működő regionális ifjúsági tanácsok. Bár 2007-ben és 2008-ban is módosult a RIT-ek működését szabályozó

Az ifjúsági közfeladatok és ellátásuk helyzete

rendelet (2/1999. ISM rendelet), a tanács feladatai ugyanazok maradtak, mint a korábbi években.

A RIT együttműködik a Regionális Fejlesztési Tanáccsal és a gyermekeket és az ifjúságot közvetlenül érintő feladatokat végző, a régióban működő szervezetekkel, ellátja az ezzel összefüggő egyeztetési, koordinációs és képviseleti feladatokat. Figyelemmel kíséri a régióban a regionális, a térségi és a helyi ifjúsági programok, szolgáltatások megvalósulását, az ifjúsági szervezetek tevékenységét, az ifjúsági közösségek szükségleteit és törekvéseit, és ennek alapján javaslatot tesz a Gyermek és Ifjúsági Alapprogram Tanácsának az Alapprogramból a régióknak nyújtott támogatások keretösszegére. A Tanács felkérése alapján közreműködik a régióból érkezett pályázatok elbírálásában, illetve dönt a Tanács által rendelkezésére bocsátott pénzeszközök régióban történő felhasználásáról. Véleményezi a Regionális Ifjúsági Szolgáltató Iroda éves munkatervét, és javaslatokat tesz az Iroda szakmai és egyéb szolgáltatásainak fejlesztésére. Figyelemmel kíséri a régióban a gyermek- és ifjúsági szolgáltatásokat, a gyermek- és ifjúsági szervezetek tevékenységét. Felméri a gyermek- és ifjúsági szolgáltatásokhoz, gyermek- és ifjúsági szervezetek tevékenységeihez kapcsolódó fejlesztési szükségleteket.

A rendelet legfontosabb módosítása a tanács összetételét érinti. A jogszabály alapja az 1995. évi LXIV. törvény, mely szerint „a Tanács elnökét és tagjait a miniszter bízta meg az Alapprogram céljai szempontjából érintett kormányzati szervek és az ifjúsági, illetve e korosztályt segítő szervezetek kiemelkedő személyiségei közül. A Tanács összetételét a miniszter úgy állapítja meg, hogy abban a kormányzati szerveket és a nem-kormányzati szervezeteket egyenlő számú képviselő képviselje. A Tanács elnökének és tagjainak megbízatása három évre szól.” [3. § (4)] A rendelet korábbi változata szerint a nem-kormányzati szervezetek képviselőit [7. § (1)] a települési önkormányzatok országos szövetségei, a Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája, a Magyar Gyermek és Ifjúsági Tanács, a Nagycsaládosok Országos Egyesülete,

az Országos Gyermek és Ifjúsági Parlament, és a történelmi egyházak (2 fő) delegálták.

A rendelet első módosítása (2007.) szerint a nem-kormányzati szervezetek képviselői [7. § (1)] a települési önkormányzatok országos szövetsége által jelölt egy személy, a Gyermek és Ifjúsági Konferencia által jelölt négy személy, továbbá azon hat egyház által közösen jelölt két személy, amely a legtöbb, humánszolgáltatást ellátó szervezetek részére juttatott állami normatív hozzájárulásban részesül.

A jogszabályban is megjelenik az a minisztériumi szándék, mely szerint szakítani kell a „kiemelt partnerek” politikájával – vagy ha úgy tetszik egy kirekesztő politikával – mind az egyházak mind az ifjúsági szervezetek tekintetében.

Az egyházak esetében az új kiválasztási módszer eredményeként a történelmi egyházak (katolikus, református, evangélikus, zsidó) képviselői mellett megjelentek a Hit Gyülekezetéé és a Bibliái Szeretetszövetségé. Azonban a négy történelmi egyház nem volt hajlandó megegyezni a két újabb egyházzal, így a RIT-ek működőképességük határán balanszíroztak.

A szaktarca a rendelet újabb módosításával avatkozott be, és rendezte a helyzetet. A rendeletmódosítást követően a RIT tagjai „azon egyházak, illetőleg felekezetek által közösen jelölt két személy, amely egyházak, illetőleg felekezetek a Magyar Köztársaság területén mind az általános és középiskolai nevelésben és oktatásban, mind a felsőoktatási alap- és mesterképzésben, illetőleg nem hitéleti célú oktatást, nevelést és képzést biztosító köz- és akkreditált belföldi felsőoktatási intézményekkel rendelkeznek” [R. 9. § (1)].

Ennél kényesebb, és ágazati szempontból sokkal nagyobb jelentőséggel bír az ifjúsági szervezetek RIT-en belüli képviseletének kérdése.

Az ifjúsági civil szektor szervezetlensége, gyengesége és töredezettsége továbbra is gátja az általános és országos hatókörű önszerveződési struktúra létrejöttének. Az állami beavatkozás ezen a területen is megoldást jelenthetne, de itt sincs előrelépés. Nem született meg sem az a policy, sem pedig az a jogszabály, amely az országos ifjúsági érdekképviselet létrehozását, feltétel- és

követelményrendszerét rögzítené. Mindezek hiányában csakis egy lehetőség marad: a kedvezőtlen körülmények ellenére valamelyest reprezentatívnak, ágazati kérdésekben szakmailag folyamatosan aktívnak, az európai ifjúsági érdekképviseleti testületekkel élő kapcsolatokkal rendelkező szervezetnek a segítségül hívása. Ez történt a Gyermek és Ifjúsági Konferencia (GYIK) minisztérium által történt kiválasztásakor.

A GYIK ebben a helyzetben a legkorrektebb eljárást alkalmazta, pályázat útján választotta ki delegáltjait. Nem a GYIK-nak róhatóak fel azok a körülmények, amik miatt hiába a korrekt eljárás, azért felvetődhetnek kérdések az európai ifjúságpolitika alapelvei szempontjából (a részvétel, a szubszidiaritás, a jogegyenlőség, az aktív állampolgárság, a nyitott jogalkotás).

A RIT-ek döntési jogköre meglehetősen szűkre szabott. A korábbi gyakorlat szerint a RIT-ek működése a támogatások felosztására korlátozódott, ráadásul a régiók számára juttatott források egyre csökkenő tendenciát mutatnak (2006. 42–53,5 millió Ft, 2007. 25–32 millió Ft, 2008. 19–24 millió Ft/tanács). Ebben a helyzetben át kell gondolni, hogy ilyen nagyságrendű forrás elosztására lehet-e hatékonyabb megoldást találni, mint a 77 fős testületet működtetése. Esetleg a testület tevékenységét lehet átalakítani, bővíteni. Ennek kapcsán újabb feladatokat a regionális szintű szakmai fejlesztések irányának meghatározása jelenthet az ÚMFT akcióterveiben, az *ifjúsági szempontok érvényesítése*.

Az elhamarkodottan, széleskörű szakmai egyeztetés nélkül meghozott rendeletmódosítás után talán az adhat bizakodásra okot, hogy a MOISZ és a Szociális és Munkaügyi Minisztérium ifjúsági osztálya találkozót kezdeményezett a GYIA-RIT és a *Fiatalok Lendületben* Program bírálóbizottságának tagjaival a jövőbeni együttműködés lehetséges tartalmának meghatározása céljából.

A kérdés persze alapvetően az, hogy valójában mennyire nyitott a MOISZ és a minisztérium az együttműködésre, illetve a másik oldal mennyire veszi komolyan a feladatát.

Mindezekkel együtt nem szabad egy pillanatra sem megfeledkeznie egyik szereplőnek sem

arról, hogy az egyik legfontosabb feladat a mai magyar ifjúságpolitikában a legszélesebb értelemben vetten legitim országos ifjúsági érdekképviseleti struktúra létrehozása. Többféle modell is elképzelhető volna, akár az is, amiben a helyi, kistérségi, megyei, érdekképviseletek kiépülését követően, és ezekre építkezve jönnek létre a magasabb szintűek.

Helyi intézmények, feladatok

A jogszabályok csak az állami és a regionális szinteken határozzák meg az ifjúsággal kapcsolatos feladatokat. Ez akár szabadságot is jelenthetne a települések, a helyi közösségek számára, de csak abban az esetben, ha hagyományokkal rendelkező, jól működő, „gazdag” intézményrendszer vagy jól felkészült, kiszámíthatóan működő civil szervezetek változatos szolgáltatásokat kínálnának a településeken (kistérségekben).

Lassan két évtizede ugyanazt láthatjuk: az előzőekben leírtak helyett a mai Magyarország alig néhány tucat településén tapasztalható folyamatos, szakmailag megalapozott, konzekvens fejlődést mutató ifjúságpolitika, ifjúsági munka. A szükséges jogszabályok, források, a világos, kiszámítható, kontinuitást mutató kormányzati ifjúságpolitika hiánya az elmúlt időszakban is a települési ifjúsági munka helyben járásának, gyakorta leépülésének legfőbb okaiként azonosíthatók. Ugyan az elmúlt években megkezdődött az ifjúságsegítők, ifjúsági szakértők felsőfokú és posztgraduális képzése, de a képzőintézmények kibocsátási mutatója pontosan jelzi az ifjúsági munka, mint felvevőpiac helyzetét. Az elmúlt néhány évben nem nőtt a helyi intézményekben alkalmazott ifjúsági munkások, ifjúságsegítők száma, így kimondható: a legjobb, ami történhetett az a leépülés elkerülése a települési ifjúsági munkában.

Az államszervezési, közigazgatási, jogalkotási oldalon tapasztalható vákuumhelyzetben (aminek kialakulása részben magyarázható az elmúlt időben megfogalmazott jelentősebb, az ifjúságot, de legalábbis annak bizonyos részcsoportjait is érintő társadalmpolitikai programok

miatti hangsúlyeltolódásokkal) a korábbiaknál talán nagyobb jelentősége van a helyi sajátosságoknak. A tanyás területeken és a községekben az európai szakmapolitikában alkalmazott ifjúságimunka-fogalomnak megfelelő tevékenység teljesen esetlegesen alakul ki. A nagyközségekben és a városokban nyílik nagyobb esély az ifjúsági munka, az ifjúsági szolgáltatások megjelenésére. Adottságaik, helyzetük és sok más jellemzőjükben mutatkozó eltéréseik mellett egy dologban nagyjából minden település egyforma. Az állami szakpolitika jelenlétének hiányában az, hogy mi történik helyben, a településen dolgozó ifjúsági szakemberek, civil közösségek és szervezetek lobbijától, másrészt a képviselőtestület nyitottságától függ, gyakran egyes képviselők személyes motivációján múlik. Ezeken az aktorokon, ügyességükön, felkészültségükön, befolyásukon múlik az ifjúságra fordítható források nagysága – így az elvégezhető feladatok, igénybe vehető szolgáltatások –, valamint a velük való párbeszéd minősége vagy egyáltalán megléte. Mint oly sok minden Magyarországon, az ifjúság részvétele, ifjúsági szolgáltatásokhoz való hozzáférése ma elsősorban azon múlik, hogy ki hova születik. Ma az ifjúsági korosztályok számára települési szinten igénybe vehető ifjúsági ellátások (az ifjúsági munka és az ifjúsági szolgáltatások együttese) hozzáférési lehetőségére két fő rendező elv van döntő hatással: a véletlen és a lakóhely.

A szakmai folyamatok koordinációjának, a települési ifjúságpolitika következetességének, fejlődésének biztosítéka a megfelelő szakmai felkészültséggel és motivációval rendelkező ifjúsági referens lehet. Városonként, kisebb települések esetében kistérségenként volna célszerű a polgármesteri hivatalok szervezetén belül alkalmazni az ifjúsági referenst. Ebből a felismerésből táplálkozott az 1996-tól majd minden évben meghirdetett, a központi költségvetésből finanszírozott referensi pályázat. Ennek ellenére mostanáig nagyjából 80 településen tevékenykedik valamilyen formában (osztott munkakör, részmunkaidő, stb.) ifjúsági referens. Nagyjából, hiszen ma a pontos számuk sem ismerhető, nyilvános adatbázisból nem elérhető.

Míg az ifjúsági referensek feladata az önkormányzati tevékenységek településszintű koordinálása, addig az ifjúságsegítőké a feladatok végrehajtása, a szolgáltatások működtetése, az ifjúsági korosztályok tagjaival való közvetlen munka. Annak ellenére, hogy ez szakmailag már átvitatott kérdés, és szakmai konszenzussal alátámasztott axiómaként fogadjuk el ez a szerepmegosztást, a kistelepüléseken ritkán, a városokban sem minden esetben határolhatóak el egyértelműen az ifjúsági referens és az ifjúságsegítő feladatai. Ez nem kizárólag az utóbbi évek jelensége (a legutóbbi referensi pályázatok esetén is gyakori volt a fogalmak keveredése), ezért bizakodásra adhatnak okot az elindult szakmai fejlesztések (ifjúságsegítő, ifjúsági szakértők képzése, szakmai segédanyagok kiadása), talán ezek által is világosabb helyzetet teremthető.

A települési szintű ifjúsági munka és ifjúsági szolgáltatások állami finanszírozása az elmúlt években nem változott jelentősen. Továbbra is maradt a nyílt pályázati rendszer, amiben az önkormányzatok ifjúsági feladatainak ellátására adhatják be projektjeiket (ezen a jogcímen 2008-ban összesen 58 millió forintra pályázhattak a helyi önkormányzatok és kistérségi társulások). Ezt a forrást egészítik ki a RIT-ek és a GYIA pályázati kiírásai, jellemzően táboroztatási, közművelődési, érdekképviseleti tevékenységek támogatására, közösségi terek fejlesztésére.

Az elmúlt időszakban szervezetileg átalakított pályázatkezelés nem hozott javulást a települési ifjúsági munka finanszírozásában. A pályázati eljárás semmivel sem lett egyszerűbb, az ESZA Kht. keretei átláthatatlanabb, átjárhatatlanabb, rigid közeget, lassúbb ügyintézését hozott a pályázó szervezetek számára. Ezt a képet az sem tudja árnyalni, a nehézségeket relativizálni, hogy a korábbi, a Mobilitás és a RISZI-k keretében zajló pályázatkezelés is inkább gátja, mint segítője volt a magyar ifjúsági munka fejlődésének.

A települési ifjúsági szolgáltatások területén az elmúlt években is az ifjúsági információs és tanácsadó irodák, illetve az ifjúsági információs pontok képezték az „alapinfrastruktúrát” (természetesen nagyon fontos az ifjúságpolitikán belül

li szerepük azoknak a kezdeményezéseknek is, amelyek civil szervezetekből, közoktatási vagy közművelődési intézményekből indulnak és az ifjúság számára kínálnak programokat, szocializációs lehetőséget, de ezek jellemzően lokálisan és projektszerűen értelmezhetők csak). Közben társadalmi szükségességük, az ellátások rendszerében betöltött szerepük, az ifjúságot érő társadalmi hatások és folyamatok alapján működésük indokoltsága cseppet sem változott, addig két jelentős feltételrendszerben változás, átalakulás indult el.

Egyrészt a minisztériumi scenárióban már csak közvetett elemként jelennek meg, így aztán a pályázatokon keresztül finanszírozásuk is kiszámíthatatlanná vált a korábbi évekhez képest. Míg korábban az ifjúsági információs és tanácsadó szolgáltatások finanszírozására hirdetett a minisztérium pályázatot, addig az utolsó két évben új „csodafegyverként”, így aztán támogatható projektként az ifjúsági közösségi tér jelent meg. Ennek részeként lehetett megjeleníteniük a helyi szereplőknek információs és tanácsadó szolgáltatásokat.

A '90-es évek legelejétől működő szolgáltatók normatív finanszírozásban sohasem részesültek, évtizednyi időszak is eltelt úgy, hogy támogatási célként egyik pályázati kiírásban se szerepel alaptevékenységük. Ennek ellenére a magyar gazdaság, a központi és önkormányzati költségvetés szempontjából legrosszabb időszakokban is meg tudtak maradni, megőrizték szervezeti integritásukat és relatív autonómiájukat. Ez is bizonyosság arra, hogy az ifjúságpolitika alakulására ható tényezők közül bármilyen fontos is, nem egyedüli meghatározó tényező a finanszírozás. Sosem volt és soha nem is lesz mellékes a központi állam szakpolitikájának tartalma, artikulációja, amiként a települési önkormányzatok ellátórendszereik működtetési módjában megnyilvánuló értékválasztásai sem. Azt is hozzá kell tenni, hogy ezek a látszathoz képest sokkal szorosabb kapcsolatban állnak egymással. Az állami ifjúságpolitika láthatósága, hallhatósága tartalmától függetlenül is hatást gyakorol a helyi rendszerekre. A tartalma pedig orientálja, helyzetbe hozza vagy éppen ellehetetleníti azo-

kat, akik a településeken próbálják pozícionálni az ifjúsági szolgáltatásokat. Nos, vitathatatlan ennek a kölcsönhatásnak a szerepe a 2006-tól elindult folyamatban is, amely a szolgáltatói alapinfrastruktúra helyi feltételrendszerének átalakulásához vezetett. A szolgáltatók szervezeti hátterét a korábbiakban nem alkalmazott technikával kezdték „racionalizálni” az önkormányzatok. Az eddig önállóan vagy részben önállóan működő intézményeket beolvasztották igazgatási és szakmai értelemben is más szervezetekbe (pl. művelődési központok) vagy éppen újonnan létrehozott nonprofit gazdasági társaságokba. Van, ahol messzebbre ment az önkormányzat, s teljesen felszámolta a szolgáltatást. Ma még nem látható pontosan, hogy mi lesz ezeknek az átalakulásoknak a hatása, jelenthet-e szolgáltatásbővülést, minőségi javulást, hatékonyabb működést. Azt sem zárhatjuk ma még ki, hogy a két évtizedes relatív stabilitás lassú vagy gyorsabb erózió következményeként megbomlik, s a szolgáltatások jelentősen leromlanak.

III. Ajánlások

Országos szint:

1. Kerüljenek meghatározásra az állami (kormányzati, önkormányzati), civil és piaci kompetenciák az ifjúsági feladatellátásban, mihamarabb („tegnap”) jöjjön létre az ifjúsági törvény.
2. Az ifjúsági területen is jöjjön létre a normatív feladatfinanszírozás!
3. Az Új Magyarország Fejlesztési Terv (NFT II.) operatív programjaiban érvényesüljenek az ifjúsági szempontok. A pályázati kiírásokban az ifjúság különösen kiemelt célcsoportként jelenjen meg, és a tervezés második ciklusában határozzanak meg ifjúsági prioritásokat.
4. A pályázati programok teremtsenek lehetőséget az ifjúsági munka már működő modelljeinek további finanszírozására.
5. Az ifjúsági munka és az ifjúsági szolgáltatások alapinfrastruktúrája kerüljön meghatá-

rozásra, majd minden intézkedés, fejlesztés előkészítésénél történjen meg annak is a vizsgálata, hogy az alpinfrastruktúrát miként érintik az egyes intézkedések. Továbbá biztosítani kell az alpinfrastruktúra folyamatos működéséhez szükséges alapvető feltételeket.

6. Rendezni kell az ifjúsági szakemberek képzését, továbbképzését, foglalkoztatását (mind az önkormányzati hivatalokban, mind az intézmények, mind a szolgáltatások keretében).

Regionális szint:

1. A regionális ifjúsági tanácsok a regionális ifjúsági szolgáltató irodákkal együttműködésben dolgozzanak ki regionális szintű ifjúsági stratégiát, amelynek alapja a Nemzeti Ifjúsági Stratégia, és emellett különös figyelmet fordítsanak a régió fehér foltjaira.
2. A regionális fejlesztési tanácsok építsék be az Új Magyarország Fejlesztési Terv ROP akcióterveibe az ifjúsági szolgáltatások fejlesztésének támogatását.
3. A regionális ifjúsági szolgáltató irodák hangozzák össze a régióban működő ifjúság szakmai fejlesztői tevékenységeket.

4. A regionális ifjúsági tanácsok és a RISZI-k támogassák helyi, kistérségi, megyei, érdekképviseletek létrejöttét.

Helyi szint:

1. Az ifjúsági célú fejlesztések ne kampányszerűen történjenek, hanem a fejlesztési folyamatok épüljenek egymásra (kutatás, stratégia, cselekvési terv, végrehajtás, monitoring).
2. A települési ifjúságpolitikai folyamatok koordinációja biztosítása érdekében ifjúsági referens alkalmazása, az ifjúsággal való közvetlen munkára ifjúságsegítő foglalkoztatása, illetve foglalkoztatásának támogatása javasolt.
3. Amennyiben szakmai és jogi szempontból megfelelő szolgáltatást kínál egy település számára egy civil szervezet, és azt költséghatékonyabban képes elvégezni, mint egy önkormányzati intézmény, úgy az önkormányzat kössön feladatellátási szerződést a szervezettel.
4. A feladatellátási szerződések tartalmazzanak kiszámítható finanszírozási feltételeket, valamint a szolgáltatás működtetésének minőségi garanciáit.
5. Ahol nincs, ott törekedni kell, ahol van, meg kell őrizni az ifjúsági munka és az ifjúsági szolgáltatások alpinfrastruktúráját.